

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені І. І. МЕЧНИКОВА

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН,

ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

КАФЕДРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРТСВА

І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

ОДЕСА

Олді+

2023

УДК 339.6(072)
М58

Укладач:

Г.С. Алексеєвська, доктор філософії, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Рецензенти:

С.О. Якубовський – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Н.М. Крючкова – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету міжнародних відносин, політології та соціології
ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол №4 від 28 листопада 2023 р..*

М58 **Міжнародні економічні відносини** : методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини / уклад.: Г.С. Алексеєвська. Одеса : Олді+, 2023. 36 с.

Методичні вказівки до практичних занять «Міжнародні економічні відносини» розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Вказівки містять план практичних занять, приклади тестових завдання та задач для самоконтролю студентів, питання для підсумкового контролю, порядок оцінювання успішності студентів та список рекомендованої літератури. Данні вказівки допоможуть їм ознайомитися, систематизувати, засвоїти та перевірити свої знання з дисципліни, а також зробити висновки щодо отриманих знань. Виконуючи тестові завдання, студенти зможуть підготуватися до складання іспиту.

УДК 339.6(072)

© Алексеєвська Г. С., укладання, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ.....	22
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	26
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	28
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку міжнародних економічних відносин характеризується швидкими темпами зростання обсягів міжнародних торговельних операцій, які були й залишаються одним із найважливіших елементів міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля — це купівля-продаж товарів і послуг компаніями в різних країнах. Споживчі товари, сировина, продукти харчування та обладнання купуються та продаються на міжнародному ринку.

Міжнародна торгівля дозволяє країнам розширювати свої ринки та отримувати доступ до товарів і послуг, які інакше могли б бути недоступними всередині країни. В результаті міжнародної торгівлі ринок стає більш конкурентним.

Навчальний курс «Міжнародні економічні відносини» посідає важливе місце серед навчальних дисциплін, які формують світогляд майбутніх фахівців і закладають основу їх професіоналізму. Це пояснюється не лише освітньо-пізнавальним значенням цієї дисципліни, але й практичною її спрямованістю, можливістю використання інструментарію міжнародної торгівлі при здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Комплексний підхід до вивчення дисципліни передбачає формування у студентів комплексу теоретико-прикладних знань щодо сучасної ролі, форм, методів і тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин і, зокрема, міжнародної торгівлі у глобальному конкурентному середовищі.

Основною метою навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини» є формування у майбутніх фахівців теоретичних знань, умінь та практичних навичок у галузі міжнародних економічних відносин, форм, методів та механізмів їх реалізації, про сутність концепцій, етапів і показників розвитку міжнародної торгівлі.

Завданнями дисципліни є теоретична підготовка студентів з питань:

- формування системи знань про сучасні форми реалізації МЕВ

- формування системи знань про сутність концепцій, етапів і показників розвитку міжнародної торгівлі;
- дослідження особливостей і тенденцій застосування методів міжнародної торгівлі;
- з'ясування основних засад формування та розвитку системи регулювання міжнародної торгівлі на корпоративному, національному, міжнаціональному, наднаціональному та глобальному рівнях;
- визначення місця і ролі України в міжнародних економічних відносинах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей, як розв'язання комплексних задач та проблем в сфері міжнародних економічних відносин; здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин; здатність обґрунтовувати особливості реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях; критичного мислення; аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів; уміння аналізувати та систематизувати інформацію з різних джерел. Студенти мають навчитися проводити діагностику стану дослідженості проблем міжнародних економічних відносин та світового господарства; систематизувати й упорядковувати отриману інформацію щодо процесів і явищ у світовому господарстві; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на них; формулювати висновки і розробляти рекомендації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

а) знати

- основні риси міжнародних економічних відносин;
- структуру міжнародних економічних відносин;
- особливості міжнародних торговельних відносин;

- теорії міжнародної торгівлі;
- тарифне та нетарифне регулювання міжнародної торгівлі;

б) уміти

- аналізувати економічні відносини між країнами міжнародного співтовариства;
- аналізувати дію економічних законів на міжнародному рівні;
- визначати показники обсягів, динаміки, результативності та ефективності міжнародних торговельних відносин на різних рівнях господарювання;
- аналізувати стан зовнішньоторговельної політики України.

Методичні рекомендації містять плани практичних занять, рекомендації щодо підготовки до них, список основної та додаткової літератури. Питання для самостійної роботи укладені таким чином, щоб студенти прагнули формулювати висновки та мали можливість виявити творчий підхід до опрацювання матеріалу. Виконання всіх видів робіт, які містяться у методичних рекомендаціях, дасть можливість краще засвоїти навчальний матеріал, поглибити та систематизувати знання з питань, передбачених програмою навчальної дисципліни.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи міжнародних економічних відносин

Практичне заняття 1

МЕВ у системі світового господарства

План

1. Світове господарство: елементи і суб'єкти, формування, фактори розвитку.
2. МЕВ як елемент структури світового господарства.
3. Поняття та система принципів розвитку МЕВ, основні (загальні) і спеціальні принципи.
4. Об'єкти, суб'єкти та форми МЕВ.
5. Рівні функціонування МЕВ .

Ключові поняття: Світове господарство; Міжнародна мікроекономіка; Міжнародні економічні відносини (МЕВ); Об'єкт МЕВ, Суб'єкт МЕВ; Міжнародні економічні контакти; Міжнародна економічна взаємодія; Міжнародне економічне співробітництво; Міжнародна економічна інтеграція; Міжнародний поділ праці; Міжнародна торгівля товарами й послугами; Міжнародний рух капіталів і закордонних інвестицій; Міжнародна міграція робочої сили (РС); Міжнародні валютно-фінансові й кредитні відносини.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Розгляд цієї теми доцільно розпочати з визначення що таке світове господарство та яке місце міжнародні економічні відносини займають в ньому. Виникнення світового господарства - не випадковий процес, а об'єктивна закономірність розвитку суспільства. Слід виділити основні передумови формування світового господарства та етапи його розвитку.

Міжнародна економічна система може розглядатися насамперед як результат взаємодії всієї сукупності світогосподарських зв'язків та їх першопосіів – безпосередніх виробників, власників ресурсів, країн, регіонів.

Унаслідок цієї взаємодії поступово формується така структура світового господарства, яка відображає найінтенсивніші сектори міжнародних економічних відносин

Таблиця 1

Структура світового господарства

Головні елементи	Суб'єкти	Структурні рівні
Наукова-технічна сфера	Міжнародні економічні організації	Світовий
Виробничо-інвестиційна діяльність	Інтеграційні об'єднання	Регіональний
Міжнародна торгівля, кредитні відносини	Держава	Міжнародний
	Підприємства, фірми, ТНК	Рівень підприємства, фірми

У процесі опрацювання цієї теми необхідно знати та вміти:

- що таке світове господарство, основні характеристики та елементи;
- роль МЕВ у світовому господарстві;
- основні періоди та особливості розвитку світового господарства;
- особливості формування сучасних міжнародних економічних відносин;
- об'єкти, суб'єкти та рівні функціонування МЕВ;
- головні детермінанти зближення національних економік;
- що таке світова економічна рівновага – основа функціонування міжнародної економічної системи.

Рекомендована література: [2]; [3]; [5]; [10].

Практичне заняття 2

Середовище міжнародних економічних відносин

План

1. Поняття середовища МЕВ, його структура й особливості.
2. Природно-географічне середовище МЕВ
3. Економічне середовище функціонування МЕВ
4. Політико-правове середовище МЕВ
5. Соціально-культурне середовище МЕВ
6. Інфраструктура МЕВ

Ключові поняття: Середовище МЕВ; Компоненти природногеографічного середовища; Економічне середовище; Соціально-культурне середовище; Політично-правове середовище; Зовнішнє та внутрішнє середовище; Інфраструктура МЕВ

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Учасники міжнародних економічних відносин, діють як відносно незалежні суб'єкти. Але всі вони знаходяться під впливом середовища МЕВ, тобто різноманітних факторів (демографічні, економічні, природні, науково-технічні, політичні, культурного оточення і т. ін.), які потребують від діючих осіб корегування своїх дій. Кожний з суб'єктів МЕВ є "відкритою системою", яка залежить від зовнішнього світу.

Характеризуючи фактори політико-правового середовища МЕВ, зазначимо, що взаємозв'язок політики та економіки у сфері МЕВ виявляється більш чітко, ніж у рамках національних економік. За політичних мотивів держави можуть, з одного боку, надавати одна одній преференції, інтегруватися, а з іншого - використовувати тарифні та нетарифні бар'єри, ембарго, бойкоти або блокади.

Вивчення факторів економічного середовища вимагає від суб'єктів МЕВ уваги до загального рівня розвитку економіки відповідної країни, рівня і розподілу доходів в ній, характеру витрат і заощаджень населення тощо.

Фактори соціально-культурного середовища МЕВ багато в чому

визначають індивідуалізацію попиту зарубіжних клієнтів, ставлення до праці фахівців, поведінку підприємців на фінансових ринках тощо. Економічна поведінка людини в тій чи іншій країні базується на її фізіологічних, психологічних та інших особистих особливостях.

Інфраструктурне середовище пронизує та впливає на розвиток всіх інших умов функціонування суб'єктів МЕВ. Найважливішими складовими елементами інфраструктури МЕВ є: Міжнародний транспорт; Міжнародні інформаційно-комунікаційні системи.

У процесі опрацювання цієї теми необхідно вміти аналізувати компоненти середовища розвитку міжнародних економічних відносин.

Рекомендована література: [2]; [3]; [5]; [7]; [9]; [10]; [11].

Змістовий модуль 2. Міжнародна торгівля як одна з основних форм МЕВ.

Практичне заняття 3

Міжнародна торгівля в системі МЕВ.

План

1. Сутність та значення міжнародної торгівлі в системі МЕВ
2. Форми міжнародної торгівлі
3. Міжнародні торговельні зв'язки: еволюція від стародавнього світу до індустріальної епохи.
4. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі.
5. Роль послуг в економіці

Ключові поняття: міжнародна торгівля; зовнішня торгівля; експорт; імпорт; географічна та товарна структура міжнародної торгівлі; світовий товарний ринок; специфічні риси міжнародної торгівлі; етапи розвитку міжнародної торгівлі; форми міжнародної торгівлі.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Розгляд цієї теми доцільно розпочати з визначення міжнародної торгівлі та зовнішньої торгівлі. Необхідно розглянути два основні підходи до визначення сутності міжнародної торгівлі: операційний та державно-політичний. Слід також зупинитися на основних передумовах виникнення міжнародної торгівлі та дослідити основні етапи її розвитку.

Міжнародна торгівля є провідною формою міжнародних економічних відносин. Вона опосередковує міжнародний поділ праці, тісно пов'язана з іншими формами світогосподарських зв'язків і відіграє дедалі важливішу роль як фактор економічного розвитку в усіх країнах.

Оскільки важливою характеристикою міжнародної торгівлі є її структура, потрібно звернути увагу на те, що структура міжнародної торгівлі розглядається з точки зору географічного розподілу та товарного наповнення, різновиду послуг.

Аналіз форм міжнародної торгівлі дає можливість докладніше охарактеризувати обсяги та структуру торгівлі окремої країни, групи країн і світу в цілому, а також визначити певні переваги й недоліки для учасників торгівельних відносин.

У процесі опрацювання цієї теми необхідно вміти:

- розкрити зміст міжнародної і зовнішньої торгівлі;
- визначити передумови виникнення міжнародної торгівлі;
- розкрити вплив міжнародної торгівлі на економічний розвиток країн;
- проаналізувати основні етапи розвитку міжнародної торгівлі;
- пояснити сутність та види структури міжнародної торгівлі;
- навести класифікацію форм міжнародної торгівлі.

Рекомендована література: [1]; [4]; [5]; [8]; [12]; [14].

Практичне заняття 4

Класичні теорії міжнародної торгівлі

План

1. Підходи до трактування міжнародної торгівлі.
2. Теорія меркантилізму.
3. Теорія абсолютних переваг.
4. Теорія відносних переваг.
5. Визначення обсягів міжрегіональної торгівлі та урівноваження попиту на пропозиції.

Ключові поняття: меркантилізм; теорія абсолютних переваг; вигреш від міжнародної торгівлі; теорія порівняльних переваг; альтернативні (відносні витрати); теорія взаємного попиту; світова ціна; крива відносного попиту; крива відносної пропозиції., рівноважна відносна ціна; повна та неповна спеціалізація; вигреш від обміну; вигреш від спеціалізації; модель загальної рівноваги.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Вивчення теорій міжнародної торгівлі доцільно розпочати з їх класифікації. Усі теорії міжнародної торгівлі можна поділити на три великі групи:

1. Теорія меркантилізму – розглядає міжнародну торгівлю як джерело надходжень золота і грошей до країни й одне з найважливіших джерел добробуту в країні;
2. Класичні теорії, які є протилежними меркантилізму й розглядають міжнародну торгівлю як засіб підвищення ефективності використання наявних ресурсів у країні, а звідси, – як засіб підвищення загального добробуту;
3. Альтернативні теорії, що розглядають інші джерела виникнення міжнародної торгівлі, відмінні від традиційних порівняльних переваг та абсолютні переваги. Вони формулюють причини й наслідки участі окремої країни у міжнародному торговельному обміні з іншої точки зору, ніж класичні

теорії, а саме, з точки зору попиту, недосконалої конкуренції, ефекту масштабів виробництва, кваліфікації праці і технологічних досягнень як вирішальних елементів міжнародної спеціалізації.

Слід звернути увагу на те, що сьогодні всі теорії міжнародної торгівлі співіснують та пояснюють той чи інший сегмент міжнародної торгівлі.

Абсолютна перевага – це можливість країни провадити який-небудь товар більш ефективно (тобто з меншими витратами на одиницю продукції) у порівнянні з іншими країнами, що провадять той же товар.

Відносна (порівняльна) перевага – це здатність провадити товар або послугу з відносно меншими витратами заміщення. В умовах, коли зовнішня торгівля відсутня, кожна країна може споживати тільки ті товари й тільки ту кількість, що вона виробляє, а відносні (альтернативні) ціни цих товарів на внутрішньому ринку визначаються відносними витратами їхнього виробництва. Також при вивченні даної теми слід знати що таке виробництво та споживання та як вони змінюються при відсутності міжнародної торгівлі та при встановленні торгівельних відносин. Геометричні методи визначення виграшу від міжнародної торгівлі: споживачів і виробників та усього суспільства.

У процесі опрацювання цієї теми необхідно вміти:

- навести класифікацію теорій міжнародної торгівлі;
- проаналізувати сутність теорії меркантилізму, її значення та обмеженість;
- сформулювати переваги та обмеженість класичних теорій;
- пояснити, що є основою міжнародної торгівлі та який виграш від неї отримують країни;
- дати характеристику теорії абсолютних переваг;
- пояснити сутність принципу порівняльної переваги та розкрити значення теорії порівняльних переваг.

Рекомендована література: [1]; [2]; [4]; [5].

Практичне заняття 5

Теорія співвідношення факторів виробництва та вплив МТ на економічне зростання.

План

1. Теорема Хекшера-Оліна-Самуельсона.
2. Роль забезпеченості факторами у визначенні структури торгівлі.
3. Парадокс Леонтьєва
4. Короткостроковий та довгостроковий ефекти від міжнародної торгівлі
5. Відмінність впливу міжнародної торгівлі при зростанні факторів у експортоорієнтованих та імпортозамінних секторах
6. Теорема Рибчинського, "Голландська хвороба" та її наслідки для країни.
7. Принципи визначення "торгового трикутника"

Ключові поняття: теорема Хекшера-Оліна-Самуельсона; теорія відносної забезпеченості країни факторами виробництва; факторомісткість; факторонасиченість; межа виробничих можливостей; трудомісткі та капіталомісткі товари; «парадокс Леонтьєва»; теорема Рибчинського, "Голландська хвороба"; торговий трикутник; стандартна модель міжнародної торгівлі.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Вивчення данної теми слід розпочати з визначення умов виникнення теореми Хекшера-Оліна, та її розвитку. Слід зауважити, що визначальне положення теореми, виведеної В. Столпером і П. Семюельсоном можна сформулювати так: якщо відсутнє спільне виробництво, а економіка характеризується досконалою конкуренцією (тобто ціна кінцевого продукту дорівнює сумі цін факторів виробництва), то ціна продукту змінюється на стільки, наскільки в середньому змінюється ціна факторів виробництва.

Надалі слід приділити увагу оцінюванню теорій забезпеченості

факторами у визначенні структури торгівлі. У 50-х рр. ХХ ст. В. Леонт'єв з'ясував, що існуюча структура міжнародної торгівлі не підтверджує висновок теорії Хекшера-Оліна, зокрема, їй не відповідає структура експорту та імпорту США, Японії, Індії та Канади. Це відкриття отримало назву «Парадокс Леонт'єва» (Leontief paradox).

Також слід дослідити постулати теореми Рибчинського та сутність «Голландської хвороби». Зміст теореми Рибчинського полягає у тому, що збільшення одного фактора виробництва (наприклад, капіталу) повинно зумовити абсолютне розширення виробництва того товару, випуск якого пов'язаний з відносно інтенсивнішим використанням саме цього фактора (порівняно з іншим, наприклад, працею) і до скорочення виробництва іншого товару, випуск якого засновується на посиленому використанні іншого фактора (тобто праці).

Останні десятиліття ХХ в. багато країн, що почали інтенсивну розробку нових сировинних експортних ресурсів: нафти, газу та ін, зіткнулися з голландською хворобою. Своєю назвою цей феномен зобов'язаний тому, що наприкінці 60-х - початку 70-х рр.. в Голландії почалася розробка природного газу в Північному морі з розширенням надалі його експорту. Економічні ресурси стали переміщатися в видобуток газу з інших сфер.

У процесі опрацювання цієї теми необхідно вміти:

- навести класифікацію теорій міжнародної торгівлі;
- охарактеризувати теорію Хекшера–Оліна;
- визначити сутність теореми вирівнювання цін на фактори виробництва;
- пояснити зміст «парадоксу Леонт'єва».
- оцінювати вплив міжнародної торгівлі при зростанні факторів у експортоорієнтованих та імпортозамінних секторах
- розкрити зміст теорії витрат заміщення;
- пояснити сутність постійних й зростаючих витрат заміщення та сформулювати умови їх виникнення

- пояснити суть "Голландської хвороби" і її наслідки для країни.
- визначати торговий трикутник

Рекомендована література: [1]; [2]; [4]; [5].

Практичне заняття 6

Альтернативні теорії міжнародної торгівлі

План

1. Концепція внутрішньогалузевої торгівлі.
2. Модель економії на масштабах виробництва, диференціації продукції.
3. Теорія конкурентних переваг М. Портера.
4. Вплив монополістичної конкуренції на міжнародну торгівлю.
5. Олігополія і міжнародна торгівля.
6. Вплив домінування ТНК на динаміку та структуру міжнародної торгівлі.

Ключові поняття теорія внутрішньогалузевої торгівлі; теорія технологічного розриву; теорія життєвого циклу продукції; міжгалузева торгівля; теорія економії на масштабах виробництва; зростаюча віддача від масштабу; зовнішня та внутрішня економія від масштабу; монополістична конкуренція; диференційований товар; теорія конкурентних переваг; монополія; олігополія; транснаціональні корпорації.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Застосування класичних теорії ускладнюються через неясність у їх емпіричному підтвердженні, а також тим, що в реальному житті деякі припущення, на яких вони ґрунтуються, не існують. Тому і вивчаються і розвиваються нові теорії торгівлі.

Внаслідок швидкого розвитку наукомістких і високотехнологічних галузей виробництва, збільшення темпів зростання міжнародної торгівлі в другій половині ХХ ст. з'являється ряд теорій з неотехнологічним підходом.

Вони називаються альтернативними теоріями, тому що їх автори намагаються пояснити реалії і перспективи міжнародної торгівлі динамічними порівняльними перевагами, що виникають чи створюються, використовуються і згодом зникають, а також формулюють причини та наслідки участі окремої країни в міжнародному торговельному обміні з інших позицій, ніж в класичних теоріях. Наголос у них робиться на попит, недосконалу конкуренцію, ефект масштабів виробництва, кваліфікацію праці і технологічні досягнення, як вирішальні елементи міжнародної спеціалізації.

Вивчення даної теми слід розпочати з галузевої спеціалізації та торгівлі, потім слід приділити увагу ефектам масштабування, надалі дослідити теорії конкурентних переваг та різні види ринків. І вкінці приділити увагу впливу ТНК на міжнародну торгівлю, так як вони є основними агентами світової економіки.

У результаті опрацювання альтернативних теорій міжнародної торгівлі необхідно вміти:

- пояснити відмінності альтернативних теорій від класичних теорій;
- визначати особливості кожної з альтернативних теорій;
- обґрунтувати, виходячи з положень альтернативних теорій, вигоду для країн від міжнародної торгівлі;
- назвати характерні риси теорії конкурентних переваг.
- назвати основні риси торгівлі в умовах монополістичної конкуренції;
- пояснити взаємозв'язок між кількістю фірм та ціною на їх товари;
- проаналізувати наслідки збільшення обсягів ринку;
- визначати відмінності міжгалузевої та внутрішньогалузевої міжнародної торгівлі;
- визначати вплив ТНК на міжнародну торгівлю.

Рекомендована література: [1]; [2]; [4]; [10]; [11].

Практичне заняття 7

Система регулювання міжнародної торгівлі

План

1. Рівні регулювання міжнародної торгівлі.
2. Механізми та інструменти регулювання міжнародної торгівлі.
3. Тарифне регулювання міжнародної торгівлі.
4. Протекціонізм у міжнародній торгівлі: плюси і мінуси.
5. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі. Імпорتنі квоти - переваги перед тарифами, геометрична ілюстрація.
6. Інші нетарифні бар'єри.

Ключові поняття: механізми та інструменти регулювання міжнародної торгівлі; зовнішньоторговельна політика; вільна торгівля; протекціонізм; преференційний режим; тарифне регулювання; митний тариф; мито; квотування; ліцензування; «добровільне» обмеження експорту; технічні бар'єри; внутрішні податки і збори; державні закупівлі; демпінг, субсидії, експортне кредитування; торговельна дискримінація; торгові ембарго; торговельні війни.

Методичні рекомендації

Розгляд даної теми слід розпочати з аналізу системи регулювання міжнародної торгівлі, яка є сукупністю взаємопов'язаних принципів, норм, правил і процедур впливу на формування регіональних і товарних структур експорту й імпорту за допомогою політичних, економічних, фінансових, правових та адміністративних інструментів.

Таблиця 1.2

Система регулювання міжнародної торгівлі

Рівні	Механізми та інструменти регулювання
Корпоративний	Обмежувальна ділова практика
Національний	Зовнішньоекономічна та зовнішньоторговельна політика

Міждержавний	Преференційні режими: реторсії репресалії
Національний	Інтеграційні інструменти
Глобальний	Рішення світових організацій

Дослідження питання щодо тарифного регулювання міжнародної торгівлі передбачає з'ясування сутності та призначення митного тарифу, а також функцій, видів мит і економічних наслідків застосування мита. Розгляд питання щодо нетарифного регулювання міжнародної торгівлі доцільно проводити шляхом поділу нетарифних обмежень на три групи (кількісні, приховані та фінансові) та розгляду набору інструментів регулювання в межах кожної з них.

Тариф - термін, який у практиці міжнародної торгівлі, означає податок на імпорт товарів та послуг, зазвичай стягуваний митними службами під час ввезення товару.

Тарифи бувають двох видів. Специфічний тариф встановлюється як фіксованої суми за фізичну одиницю товару. Наприклад, це певна сума, що стягується за ввезення тонни сталевого прокату або за один восьмициліндровий спортивний автомобіль.

Другий вид тарифу — «адвалорне» мито, яке призначається у вигляді відсоткового відрахування з ринкової ціни товару після його надходження на ринок країни.

У більшості країнах ставки тарифів на більшість товарів знижено в процесі лібералізації.

Квоти - це інструменти, якими володіють країни при обмеженні фізичної кількості товару, який можна імпортувати на їх території чи експортувати.

Відмінністю від застосування імпоротної квоти порівняно із застосуванням імпортного тарифу є інтерпретація ефекту доходів. У разі застосування імпортного мита ефект полягає у перерозподілі доходів від споживачів до Державного бюджету. У разі ж імпоротної квоти додаткові доходи отримують імпортні фірми, які в рамках квоти мають можливість купити товар за низькою

ціною P1 (світовою) і продати їх споживачам зі більш високою внутрішньою ціною P2.

У результаті опрацювання питань щодо регулювання міжнародної торгівлі необхідно вміти:

- розкрити зміст системи регулювання міжнародної торгівлі та пояснити її основні рівні й інструменти;
- проаналізувати сутність та призначення тарифного регулювання;
- визначити основні функції, види та наслідки застосування мит;
- пояснити сутність нетарифного регулювання міжнародної торгівлі;
- охарактеризувати види нетарифних обмежень;
- визначити причини та наслідки ведення торговельних війн.

Рекомендована література: [1]; [2]; [4]; [10].

Практичне заняття 8

Міжнародне регулювання торговельних відносин

План

1. Система міжнародних організацій з регулювання міжнародної торгівлі.
2. Генеральна угода про тарифи і торгівлю (ГАТТ).
3. Світова організація торгівлі (СОТ) як головний регулятор міжнародної торгівлі.
4. Міжнародна торгова палата (МТП).
5. Україна в системі регулювання міжнародної торгівлі.

Ключові поняття: наднаціональний рівень регулювання міжнародної торгівлі; Генеральна угода про торгівлю послугами; Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності; Конференція ООН з торгівлі й розвитку; Міжнародний торговельний центр; Комісія ООН з прав міжнародної торгівлі; Світова організація торгівлі; лібералізація торгівлі; багатосторонні

переговори; Генеральна угода з тарифів і торгівлі; режим найбільшого сприяння; Міжнародна торгова палата.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Опрацювання цієї теми доцільно почати з розкриття змісту міжнародного рівня регулювання міжнародної торгівлі. Таке регулювання здійснюється завдяки спільним зусиллям країн-учасниць інтеграційних угод та міжнародним організаціям. У межах даної теми варто приділити увагу органам ООН з регулювання міжнародної торгівлі, завдання та принципи діяльності ГАТТ, СОТ та міжнародної торгової палати. Також слід дослідити переваги та недоліки участі України в СОТ.

У результаті вивчення матеріалу в межах цієї теми необхідно вміти:

- визначати специфіку міжнародного рівня регулювання торгівлі;
- охарактеризувати систему міжнародних організацій з регулювання міжнародної торгівлі;
- охарактеризувати зміст Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ)
- сформулювати цілі, завдання, принципи СОТ та пояснити систему угод СОТ;
- назвати та проаналізувати діяльність міжнародних організацій, що працюють під егідою ООН;
- проаналізувати шлях України до СОТ та проблеми після вступу до цієї організації.

Рекомендована література: [1]; [2]; [4]; [6]; [7]; [13].

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Держава, на думку меркантилістів, повинна:

- а) стимулювати експорт і вивозити товарів більше, ніж завозити.
- б) обмежувати імпорт товарів, особливо предметів розкоші;
- в) заборонити виробництво готових виробів в своїх колоніях;
- г) все вірно.

2. Принцип абсолютної переваги вперше сформулював:

- а) М. Портер;
- б) П. Самуельсон;
- в) А. Сміт;
- г) Давид Рікардо

3. Принцип порівняльної переваги вперше сформулював:

- а) А. Сміт
- б) П. Самуельсон;
- в) Д. Рікардо
- г) Е. Хекшер .

4. Абсолютна перевага - це...

- а) здатність країни виробляти товари та послуги з меншими витратами часу.
- б) спроможність виробляти товари і послуги з меншими альтернативними витратами.
- в) здатність країни виробляти унікальні товари, які не можуть бути виготовлені ні однією іншою країною.
- г) спроможність виробляти товари і послуги з меншими граничними витратами.

5. «Порівняльна перевага» – це:

- а) здатність витратити менше часу та ресурсів на виробництво товарів і послуг;

- б) можливість виробляти товари та послуги з порівняно меншими витратами ніж інші країни;
- в) здатність виробляти товари і послуги з меншими альтернативними витратами;
- г) більш висока продуктивність, що виникає внаслідок спеціалізації

6. Якщо країна А витрачає на 10% капіталу менше на виготовлення певного товару, ніж країна Б, це свідчить, що...

- а) Країна А має абсолютну перевагу у виробництві даного товару.
- б) Країна Б має абсолютну перевагу у виробництві даного товару.
- в) Країна А має порівняльну перевагу у виробництві даного товару.
- г) Країна Б має порівняльну перевагу у виробництві даного товару.

7. Країна А може виробляти 2 т пшениці або 8 т металу, використовуючи одну одиницю ресурсів. Країна Б може виробляти 4 т пшениці або 10 т металу, використовуючи також одну одиницю ресурсів.

- а) Країна А буде експортувати пшеницю та імпортувати металу;
- б) Країна Б буде експортувати пшеницю та імпортувати металу;
- в) Країна А не буде експортувати та імпортувати пшеницю;
- г) Країна Б не буде експортувати та імпортувати металу.

8. Вкажіть яке твердження не правильне:

- а) «За умов вільної торгівлі країна може споживати більше ніж виробляє»
- б) «Бідним країнам, які не мають жодного надлишкового фактора виробництва нічого експортувати»
- в) «Всі країни мають порівняльну перевагу у виробництві певного продукту»
- г) «Абсолютна перевага — це здатність країни виробляти продукт з меншими витратами часу»

9. Термін «умови торгівлі» означає:

- а) наявність торговельних обмежень щодо здійснення зовнішньоторговельних операцій
- б) співвідношення між експортом і імпортом
- в) співвідношення експортних та імпортних цін
- г) узгоджені умови поставок товарів та послуг

10. Економічне явище, яке отримало назву «Голландська хвороба» означає:

- а) відкриття нового родовища золота і різке зниження виробництва інших товарів;
- б) ріст експорту сільськогосподарської продукції з Голландії, ріст цін на сільгосппродукцію та зниження життєвого рівня населення;
- в) ріст експорту голландського газу призвів до спаду в традиційних галузях економіки та зниження доходів населення;
- г) прагнення громадян слаборозвинутих країн емігрувати до Голландії.

11. Сутність теореми _____ звучить як «ріст пропозиції фактора виробництва призводить до росту випуску і доходів в тій галузі, де цей фактор використовується відносно ефективніше»

- а) Рибчинського
- б) Леонт'єва
- в) Хекшера-Оліна
- г) Столпера –Семюельсона

12. Сутність теореми _____ звучить як «Експортуються такі товари, для виробництва яких інтенсивно використовуються відносно надлишкові фактори виробництва».

- а) Рибчинського
- б) Леонт'єва

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте закономірності розвитку міжнародних економічних відносин.
2. Назвіть етапи розвитку світового господарства.
3. Які чинники сприяли появі міжнародної економічної співпраці.
4. Охарактеризуйте суб'єкти та об'єкти МЕВ.
5. Що є предметом та об'єктом міжнародних економічних відносин?
6. Форми міжнародних економічних відносин.
7. Дайте визначення міжнародної торгівлі з точки зору операційного підходу.
8. Дайте визначення міжнародної торгівлі з точки зору державно-політичного підходу.
9. Яке значення має міжнародна торгівля для експортерів, імпортерів та споживачів?
10. Назвіть етапи розвитку міжнародних торговельних зв'язків: основні характеристики.
11. Проаналізуйте сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі.
12. Яке значення має теорія меркантилізму для розвитку міжнародної торгівлі?
13. Особливості теорій А. Сміта та Д. Рікардо, які основні відмінності?
14. Охарактеризуйте теорію Хекшера–Оліна.
15. В чому полягає сутність теореми Столпера-Самуельсона?
16. Які можна зробити висновки з теорії ХОС?
17. Поясніть сутність теореми вирівнювання цін на фактор виробництва
18. Поясніть зміст «парадоксу Леонтьєва»
19. Чому ефект масштабу зумовлює зниження витрат виробництва?
20. Які основні та другорядні причини лежать в основі внутрішньогалузевої торгівлі?
21. Чи можна вважати диференціацію товарів необхідною та

достатньою передумовою міжнародного внутрішньогалузевого обміну та чому?

22. Чи свідчить про економічний розвиток країни різноманітність товарів?

23. У чому полягає основний зміст тарифного регулювання міжнародної торгівлі?

24. Які існують види нетарифних обмежень у міжнародній торгівлі?

25. Якими міжнародними організаціями представлена система регулювання міжнародної торгівлі на наднаціональному рівні?

26. Як вплинув на міжнародну торговельну діяльність Уругвайський раунд переговорів?

27. Які головні відмінності механізмів та інструментів СОТ порівняно з ГАТТ 1947 р.?

28. Які особливості практики застосування тарифних та нетарифних інструментів членами СОТ для забезпечення інтересів на внутрішньому та зовнішньому ринках?

29. Які основні риси і тенденції зовнішньої торгівлі України?

30. Плюси та мінуси участі України у СОТ?

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Форма підсумкового контролю: іспит

Методи поточного та періодичного контролю: поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань, завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, тестування за змістовними модулями.

Таблиця 1

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи		Кількість балів
Поточний контроль:		
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань		від 0 до 5
Періодичний контроль:		
Графічна ілюстрація теорій торгівлі		Від 0 до 5
Тестування за змістовними модулями		Від 0 до 30
Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел;
	2 бали	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує невміння публічно представляти матеріал.
	3 бали	Здобувач бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання
	4 бали	Здобувач бере участь у практичному занятті; дає відповіді на запитання; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.

Продовження таблиці 1

	5 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Графічна ілюстрація теорій торгівлі	0 балів	Здобувач не виконав завдання
	1 бал	Здобувач зробив значні помилки в графічній ілюстрації.
	2 бали	Здобувач при виконанні завдання допустив помилки та показує фрагментарні знання при поясненні завдання;
	3 бали	Здобувач при виконанні завдання допустив незначні помилки як в геометричній ілюстрації так і в поясненні до неї.
	4 бали	Здобувач виконав завдання правильно та розписав пояснення до геометричної ілюстрації з незначними помилками.
	5 балів	Здобувач виконав завдання повністю розписавши вірно всі пояснення до геометричної ілюстрації; здатний публічно представити матеріал.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	0 балів	Відповідь на запитання неправильна, задача не вирішена.
	1 бал	Відповідь на запитання правильна Контрольна робота містить 30 тестових

Таблиця 2

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами
поточного, періодичного та підсумкового контролю**

Форма оцінювання	Кількість балів
Змістовий модуль №1 (усього балів)	10
Практичне заняття 1	5
Практичне заняття 2	5
Змістовий модуль № 2 (усього балів)	60
Практичне заняття 3	5
Практичне заняття 4	5
Практичне заняття 5	5
Практичне заняття 6	5
Практичне заняття 7	5
Практичне заняття 8	5
Графічна ілюстрація теорій торгівлі	30
Підсумковий контроль	30
Сума балів	100

Таблиця 3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
70-74	D	
60-69	E	
35-59	FX	задовільно
0-34	F	незадовільно з можливістю повторного складання
		незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (80 % від можливої максимальної кількості балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та навчально-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Списування під час виконання контрольних заходів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування, тощо) навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій за погодженням з деканатом . Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Міжнародна торгівля : навч. посіб. у тестах / уклад.: С. Р. Семів, І. Г. Бабець, Н. М. Макар. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2009. – 331 с
Міжнародні економічні відносини: історія, теорія, політика : підруч. / А. С. Філіпенко. - Київ : Либідь, 2019. - 960 с.
2. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / Колектив авторів; за редакцією С.О. Якубовського, Ю.О. Ніколаєва. – Одеса: «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова», 2015. – 305 с.
3. Козак Ю.Г. Міжнародні економічні відносини. Навч. посібник. – Одеса- «ТОВ.ПЛУТОН» , 2016. – 352 с.
4. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля: підруч. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, М. І. Барановська та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 512 с.
5. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.
6. De Kluyver, C. (n.d.). Fundamentals of Global Strategy. - Saylor Foundation. 2017 .
7. Transformation of international economic relations: modern challenges, risks, opportunities and prospects. Collective monograph edited by M. Bezpartochnyi. ISMA University. Riga (Latvia) 2017. 197p. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13759/1/Coll_mon_IER_print_III%20%282%29.PDF
8. Aptsiauri D. Current trends in the development of modern international economic relations and post-virus pandemic crisis (covid-19) challenges. Georgian Foundation for Strategic and International Studies. 2020. № 139. P 1-16. URL: <https://gfsis.org.ge/files/library/opinion-papers/139-expert-opinion-eng.pdf>

Додаткові

9. Christopher D. Economics for investment decision makers: micro, macro, and international economics. Piros and Jerald E. Pinto, editors. (CFA institute investment series). - John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. USA. – 2013. – 807 p.

10. Міжнародні економічні відносини : підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 612 с.

11. Транснаціональні корпорації/ І.О. Давидова, К.Ю. Величко, О.І. Печенка– Харків: Видавництво «Форт», 2018. – 175с.

12. Алексеєвська Г. С. Вплив епідемій на економічний розвиток країн. Соціально-економічний та політичний розвиток в умовах європейської інтеграції: *матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ОНУ ім. Мечникова*. Одеса. 2021. С.55-56

13. Алексеєвська Г., Попова Н. Аналіз змін платіжного балансу України в умовах євроінтеграції. *Trends in the scientific development*. II International Scientific and Practical Conference. Vancouver, Canada. 2021. P.60-63

14. Алексеєвська Г. С., Шендерова А. Р. Економічне становище Польщі в умовах пандемії. *Сучасні наукові дослідження: досягнення, інновації та перспективи розвитку*. Матеріали Міжнародної наукової конференції м. Рига, Латвія. 2021. С.202-205

Електронні інформаційні ресурси

1. Бази статистичної інформації даних та публікацій ООН : веб-сайт. URL: www.un.org/ru/databases/

2. Всесвітній банк : веб-сайт. URL: www.worldbank.org

3. Державний комітет статистики України: веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

4. Європейська асоціація вільної торгівлі: веб-сайт. URL: <http://www.efta.int/>

5. Фонд бюро економічного аналізу: веб-сайт. URL www.beafind.org

6. Організація економічної співпраці та розвитку : веб-сайт. URL: www.oecd.org
7. Організація об'єднаних націй : веб-сайт. URL: www.un.org
8. CFA Institute Publications : веб-сайт. URL: <https://www.cfainstitute.org/>
9. Статистичні дані Міжнародного Валютного Фонду. : веб-сайт. URL: <http://www.imf.org/external/index.htm>
10. Світова організація торгівлі : веб-сайт. URL: www.wto.org
11. Офіційний сайт міжнародного інвестиційно-аналітичного агентства Bloomberg : веб-сайт. URL: <http://www.bloomberg.com>
12. Офіційний сайт національного аналітичного агентства VoxUkraine : веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/uk/>
13. Офіційний сайт Верховної Ради України: веб-сайт. URL: www.rada.gov.ua
14. Міжнародна торгова палата: веб-сайт. URL: <https://iccwbo.org>
15. Торгово-промислова палата України: веб-сайт. URL: <https://uccr.org.ua>

ДЛЯ ПОТАТОК

Навчальне видання

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Укладач

Алексеевська Галина Сергіївна

В авторській редакції

Підписано до друку 29.11.2023 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 2,09. Наклад 50. Зам. № 1412-01.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво та друк: ОЛДІ+
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Свідоцтво ДК № 7642 від 29.07.2022 р.

Тел.: +38 (098) 559-45-45,
+38 (095) 559-45-45, +38 (093) 559-45-45
Для листування: 65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
E-mail: office@oldiplus.ua

